

СЕКЦІЯ 8 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 675.1:658.014

Акімова Т.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку й аудиту
Національної металургійної академії України*

Снопкова О.К.

*студентка
Національної металургійної академії України*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХУ ТА ОБРОБКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті виділено форми руху і перетворення економічної інформації в інтегрованій обліковій системі. Представлений процес повного облікового циклу перекодування, передачі і відтворення реальних економічних подій в структурі облікової системи. Призначення облікової організації підприємств розглядається в задоволенні інтересів власників підприємства та зовнішніх користувачів інформації. За сучасних умов господарювання облікова організація та обробки інформації покликана реалізовувати не тільки функції обліку та формування звітності, а й забезпечувати інші функції управління підприємством.

Ключові слова: облікова інформація, інтегрована облікова система, документообіг, документопотік.

Акімова Т.В., Снопкова О.К. ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ДВИЖЕНИЯ И ОБРАБОТКИ УЧЕТНОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В статье выделены формы движения и преобразования экономической информации в интегрированной учетной системе. Представлен процесс полного учетного цикла перекодировки, передачи и воспроизведения реальных экономических событий в структуре учетной системы. Назначение учетной организации предприятий рассматривается в удовлетворении интересов собственников предприятия и внешних пользователей информации. В современных условиях хозяйствования организация учета и обработки информации призвана реализовывать не только функции учета и формирования отчетности, но и обеспечивать другие функции управления предприятием.

Ключевые слова: учетная информация, интегрированная учетная система, документооборот, документопоток.

Akimova T.V., Snopkova O.K. PROBLEMS OF SETUP MOVEMENT AND PROCESSING OF ACCOUNTING INFORMATION IN THE ENTERPRISE

The article highlighted forms of movement and transformation of economic information in an integrated accounting system. The present process is complete your conversion cycle, transmission and reproduction of real economic developments in the structure of the accounting system. Purpose accounting organization of enterprises uttered to satisfy the interests of owners of the enterprise and external users of information. Under the present economic conditions, accounting and information processing organization aims to realize not only the functions of accounting and reporting, but also provide other management functions of the company.

Keywords: accounting information, integrated accounting system, document, document.

Постановка проблеми. В умовах активних трансформацій, що проходять в українській економіці, перед підприємствами постають важливі завдання по реформації бухгалтерського та податкового обліку відповідно до змін у законодавстві. На нинішньому етапі розвитку ринкової економіки повна аналітична обробка облікової інформації неприпустима без наукової організації праці та сучасного науково-методичного забезпечення. Високоякісне інформаційне забезпечення процесу керування господарською діяльністю можливо лише при використуванні повною мірою усіх здобутків науково-технічного прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням формування організації руху та обробки облікової інформації на підприємстві займалася велика кількість науковців. Так, визначний внесок у розвиток та опрацювання теоретичних і практичних аспектів формування питання обробки облікової інформації зробили такі учені, як Л.К. Сук, О.Г. Дроздова, М.С. Пушкар, Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, В.П. Завгородній, В.С. Лень, А.О. Андреева та ін. У цих роботах приділяється увага питанням, що пов'язані зі створенням та вагомим наповне-

нням облікової системи та проблемам запровадження її на окремих підприємствах, але недостатньо чітко сформульовано науково-методичні підходи до організації руху та обробки облікової інформації.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз проблем існуючих підходів до організації руху та обробки облікової інформації на підприємстві, визначення факторів впливу цих підходів на якість облікової інформації з урахуванням потреб різних користувачів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах розвиненої економіки роль інтегрованої інформаційної облікової системи полягає у забезпеченні широкого кола учасників ринкових відносин будь-якими корисними показниками, що характеризують виробничо-господарську, інвестиційну або фінансову діяльність комерційного підприємства. В ідеалі кінцева облікова інформація, що залишається у її споживачів, повинна бути максимально наближена до реальності.

Інформація – невід'ємна частина системи управління [1, с. 21]. Інформація відзначається смисловим навантаженням. Вона дуже різноманітна і поділя-

ється за видами людської діяльності, в якій її використовують: наукова, технічна, виробнича, управлінська, економічна, соціальна, правова тощо. Кожен з видів інформації має свою технологію обробки, смислове навантаження, цінність, форми подання і відображення на фізичних носіях, вимоги до точності, достовірності, оперативності відображення фактів, явищ, процесів.

Під економічною інформацією звичайно розуміють таку інформацію, яка характеризує виробничі відносини в суспільстві [1, с. 14]. Детальніше економічну інформацію можна визначити як сукупність відомостей, пов'язаних з управлінням та функціонуванням економіки, тобто пов'язаних з основними функціями управління та його підфункціями: організацією, плануванням, мотивацією, контролем, обліком, аналізом на економічних об'єктах, які можна фіксувати, передавати, перетворювати і зберігати.

До економічної інформації відносять дані, що циркулюють в економічній системі. Це відомості про матеріальні ресурси, процеси виробництва, управління виробництвом, фінансові процеси, а також відомості економічного характеру, якими обмінюються різні управлінські системи.

Саме облікова інформація є основою економічної інформації підприємства. Це пов'язано з тим, що вона більш оперативна, детальна, повна, вичерпна і достовірніша ніж будь-яка інша. Облікова інформація задовольняє внутрішню структуру підприємства, моделює взаємозв'язок з навколишнім економічним середовищем та надає можливість диференціювати обов'язки виконавців та їхню відповідальність за економічну ефективність підприємства.

Обробка облікової інформації та її рух здійснюється у ході бухгалтерського обліку. Ці дії відтворюються у формі роботи з носіями інформації: їх складання, обробка, рух, зберігання. Поєднання всіх перерахованих дій становить одне з основних понять організації бухгалтерського обліку на підприємстві – документообіг. Отже, під документообігом розуміють рух документів в установі з моменту їх складання або одержання до передачі їх до архіву [2, с. 83].

Визначальна задача організації руху документів (даних) в обліковому процесі – це оптимізація каналів передачі та взаємозв'язку облікових центрів – виконавців. Канали взаємозв'язку можуть бути представлені з різним ступенем агрегування – від фіксації кожного окремого носія облікової інформації (тобто документа) до сумарної характеристики потоків інформації.

Документопотік – це сукупність операцій передачі з одного робочого місця на інше даних, зафіксованих на кількох носіях облікової інформації [3, с. 137]. Формування документопотоків залежить від організаційної форми та побудовання структури підприємства, форми організації обліку, характеру технічних та організаційних засобів, ІТ-технологій, які використовуються в обліковому процесі.

Об'єктом організації є рух не тільки документів, але і цілих масивів інформації. Отже, організації підлягає рух усіх складових створення облікової інформації. Організацією мають бути охоплені всі операції – від першого запису до здачі документа в архів. Обробка документів і даних, які вони містять в обліковому процесі, полягає в перетворенні вхідної інформації у вихідну різними механічними і логічними операціями, які можуть бути здійснені вручну, із застосуванням ІТ-технологій або змішаним способом. Поділ облікового процесу на окремі частини залежить від масштабів робіт і наявності технічних засобів.

Облікова інформація як складова економічної є одним із видів даних, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства [1, с. 22]. Під відображенням інформації нами розуміється відтворення в іншій формі особливих облікових подій в структурі інтегрованої облікової системи. Таким чином, облікова інформація з позиції економічної теорії відображення інформації може бути представлена як різноманітність відомостей, які містяться в обліковій системі. Усі види руху інформації в інформаційних системах є процесами відображення. Виділимо чотири форми руху облікової інформації: сприйняття, передача, зберігання і переробка.

Облікова система комерційного підприємства, за допомогою звітності повинна передавати економічну інформацію, а користувач – прийняти її. Для того щоб дана інформація була сприйнята, вона повинна бути закодована (до неї мають бути застосовані облікові процедури: оцінка, рахунки, подвійний запис тощо) та перенесена на матеріальний носій (паперовий або електронний).

Зберігання облікової інформації – це її передача не в просторі, а в часі. Зберігання припускає повний збіг інформації. Проте ми на цьому етапі вже маємо справу не з інформацією-оригіналом, а з переробленою обліковою інформацією – образом.

У процесі передачі інформації втрачається низка розпізнавальних особливостей вихідних облікових подій, втрачається частина його змісту, залишається тільки те, що можна об'єктивно передати. Таким чином, облікова інформація – це інваріант, який може перекодуватися, передаватися і т.д.

Спіраючись на роботи Н.М. Амосова [4], можна сказати, що інтегрована облікова система – це свого роду перетворювач економічної інформації, що працює зі своїми власними кодами. У складній системі Н.М. Амосов виділяє рівневу структуру обробки інформації.

На кожному рівні функціонує свого роду транслятор, що сприймає код нижчого рівня і виробляє код більш високий. При просуванні вгору облікова інформація зменшується кількісно у зв'язку з тим, що на кожному рівні відбувається абстрагування, відсікання безлічі неіснуючих деталей, присутніх в нижчому коді, але переходить у більш високу якість. Наприклад, на підприємстві надходять матеріали від постачальника. При формуванні проводки, а, отже, при внесенні цієї облікової події в базу даних використовується кодування – рахунки, керуючись кодуванням ще більш низького коду – аналітикою, прийнятої в обліку відповідного підприємства. У процесі не конкретизується, що матеріали надійшли на тиждень пізніше, ніж це було обумовлено в договорі, тощо. Списання матеріалів йде згідно з методом, обраним обліковою політикою, яка у свою чергу складена згідно з державними нормативними документами, на які впливають міжнародні стандарти (рис. 1).

На наш погляд, можна виділити низку етапів, на яких відбувається трансформація облікової інформації. У рамках дослідження є припустимим ввести додаткові визначення опису проміжних форм стану облікової інформації, повернувшись до виділених раніше форм (сприйняття, передача, зберігання, переробка, збір).

Перший етап можливо умовно визначити як «об'єктивна реальність». Під об'єктивною реальністю розуміють все існуюче незалежно від людської свідомості і первинне щодо нього. Абстрагування від технічного погляду на облікові події призводить до збігу об'єктивної реальності і різноманіття інформації.

ційного змісту фактів господарського життя об'єктів облікової системи, їх властивості в просторі, часі і русі. Це масив вхідної інформації.

Рис. 1. Багаторівнева структура обробки економічної інформації в інтегрованій обліковій системі (за матеріалами Н.М. Амосова)

На наступному етапі – у точці описування подій про фінансово-господарську діяльність підприємства, облікова інформація за допомогою інструментарію інтегрованої облікової системи, підлягає ущільненню, концентрації та фільтрації. Це відбувається через наявність інформаційних кордонів облікової системи у вигляді загальноприйнятих облікових принципів, методів і процедур, та притаманною цій системі бухгалтерським ризикам. Отже, не вся вхідна інформація переходить у розряд врахованої (зібраної), тим більше актуалізованої (переробленої інформації). Цю перероблену інформацію про об'єкт обліку можна охарактеризувати як «дзеркальне відображення» об'єкта. Чим якісніша організація та більша інформаційна ємність облікової системи, тим менше відбувається спотворень, тим точніша копія вхідних даних.

Наступний етап – отримання результуючих даних. На момент отримання результуючих даних – звітності для зовнішніх і внутрішніх користувачів, економічна інформація знову підлягає трансформації, на що впливають професійні судження укладачів звітності, концепції обліку та принципи формування звітності, а також самі форми звітності. Отже, характеристики запитів та їхня якість буде різна. Крім того, і користувачі облікової інформації також різні, їхня мета конкретна і часто протилежна. Тому, на наш погляд, має сенс виділити на цьому етапі два пласти інформації: результуючу інформацію (для внутрішніх користувачів) і доступну (публічну звітність).

Далі користувачі при роботі зі звітними даними інтерпретують доступну економічну інформацію, виходячи зі своїх знань і уявлень та доповнюючи її технічними, статистичними, рекламними, комерційними, і будь-якими іншими даними різних джерел. На виході формується сприйнята інформація (термін запропонований О.В. Рожноюю – «сприймається простір» [5, с. 37-45]) про обліковий об'єкт – суб'єктивна оцінка вхідних даних трансформованої облікової інформації відповідно до потреб і цілей її користувачів.

На цьому етапі виникає так звана «суб'єктивна реальність» (сприйнята інформація про обліковий об'єкт), яка не спотворює реальність об'єктивну, відображає її під кутом сприйняття. У цілому інформація на виході є не «вторинним» по відношенню до

інформації на вході, а суб'єктивно перетвореною відповідно до потреб і цілей користувача цієї інформації.

У зв'язку з тим, що інтереси зацікавлених користувачів облікової інформації значно різняться, облікова система нині не може досить повно задовольнити всі інформаційні потреби цих користувачів в повному обсязі і врахувати всі суперечливі запити в рамках однієї звітності. Тому публічна звітність еkleктична, поєднує в собі безліч різних теоретичних поглядів і трактувань і являє собою наслідок компромісу інтересів учасників господарських процесів, як правило, на користь найбільш сильних груп.

Отже, одним із елементів побудови ефективної інтегрованої облікової системи комерційного підприємства виступає визначення кола користувачів економічної інформації, вивчення їхніх економічних потреб та їхньої готовності до сприйняття інформації. Згідно з критерієм С.К. Татура, немає сенсу писати того, що не буде прочитано. Це правило сформулювали австралійські вчені: «Якщо відсутні користувачі, потреба в інформації для прийняття та оцінки рішень у розміщенні ресурсів, то звітність стає непотрібною» [6, с. 592].

Різні користувачі, як доведено вище, по-різному сприймають і інтерпретують облікову інформацію, а вимоги, що пред'являються ними, перманентно підвищуються. Розвиток фондових ринків, зростання інвестицій, глобалізація економіки, перетворення в засобах комунікації змушують учасників економічних процесів віддавати перевагу актуальній інформації іноді на шкоду її точності. У зв'язку з цим найбільш значущою проблемою стає проблема відповідності облікової інформації очікуванням користувача.

Різна характерність інформаційних запитів тягне за собою виникнення певних суперечностей у вимогах до змісту і структури облікової звітності. У процесі сприйняття облікової інформації користувачам потрібні пояснення і докази, що сприяють зниженню невизначеності інформації, що надається у звітності.

Усі фільтри, які призводять до звуження облікової інформації на виході так чи інакше пов'язані з невизначеністю. В ідеалі, якби не невизначеність, ми б могли б поставити знак рівності між об'єктивною і суб'єктивною інформацією.

У сучасній економіці одним із основних джерел економічної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень є звітність, яка навіть будучи правдивою, володіє значним ступенем невизначеності. Інформаційна стадія розвитку економічного співтовариства актуалізує семіотичний підхід до організації облікового процесу, що дає змогу представити облікові процедури як способи створення різноманітних звітних форм, відповідних до запитів користувачів.

Негативно впливають на рівень невизначеності низький професійний рівень працівників бухгалтерії; проблеми конфіденційності інформації; фінансові прорахунки при виборі способів і прийомів обліку тощо. Професор Нью-Йоркського університету Р. Бриф більше 15 років тому довів, що бухгалтери не можуть задовільно виконувати свої обов'язки до тих пір, поки не усвідомлюють, наскільки невизначені у фінансових звітах їх дані.

Крім цього, існують зовнішні причини, що призводять до невизначеності в обліковій системі: нестабільність економічної або політичної ситуації в країнах ведення бізнесу; нестабільність нормативно-правового законодавства тощо.

Обліковий процес являє собою складний комплекс способів і прийомів по сприйняттю вихідної

інформації про реальні факти господарського життя, при цьому тільки їх певна частина знаходить відтворення в обліковій системі, що визначається не тільки нормативними вимогами (національними або міжнародними стандартами), загальноприйнятими обліковими принципами, вимогами до звітності, самими формами звітності, а й професійним судженням облікових працівників, їх загальними і приватними фільтрами сприйняття економічної інформації, лобюванням інтересів різних груп користувачів звітності тощо.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене, можна визначити організацію руху та обробки облікової інформації на підприємстві як елемент функцій управління підприємством, що полягає в планомірній діяльності керівників підприємства у створенні, стабільному впорядкуванні та вдосконаленні систематичності бухгалтерського обліку підприємницької діяльності з метою забезпечення облікової інформації зовнішніх та внутрішніх користувачів, на ґрунті якої будуть прийматися продуктивні управлінські рішення оперативного та стратегічного характеру.

Напрямами подальших розробок є узагальнення та створення системи підходів до організації руху та обробки облікової інформації, здатної задовольнити сучасні потреби усіх зацікавлених користувачів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посібник / С.В. Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
2. Свірко С.В. Організація обліку в бюджетних установах: навч. посібник / С.В. Свірко. – К.: КНЕУ, 2003. – 380 с.
3. Гнатишин Л.Б. Організація обліку: навч. посібник / Л.Б. Гнатишин, О.С. Прокопишин. – Львів: Магнолія 2006, 2014. – 432 с.
4. Амосов Н.М. Моделирование сложных систем / Н.М. Амосов. – К.: Наукова думка, 1968. – 88 с.
5. Рожнова О.В. Финансовый учет: Теоретические основы. Методологический аппарат / О.В. Рожнова. – М.: Экзамен, 2003. – 192 с.
6. Бочкарева И.И. Бухгалтерский учет: учебник / И.И. Бочкарева, В.А. Быков и др.; под ред. Я.В. Соколова. – М.: ТК Велби, Проспект, 2004. – 768 с.
7. Шмчинов П.Л. Загальна теорія бухгалтерського обліку / П.Л. Шмчинов. – К.: Вища школа, 1977. – 240 с.

УДК 657.37.006.032

Больботенко И.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ОБЛІКОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто передумови та практику впровадження МСФЗ в облікову систему України. Досліджено стан готовності вітчизняних суб'єктів господарювання до застосування МСФЗ. Проаналізовано основні причини, що перешкоджають активному застосуванню МСФЗ вітчизняними суб'єктами господарювання.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, національні положення бухгалтерського обліку, концептуальна основа фінансової звітності, професійне судження, користувачі фінансової звітності.

Bolbotenko I.V. ПРЕДПОСЫЛКИ И ПРАКТИКА ВНЕДРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В УЧЕТНУЮ СИСТЕМУ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены предпосылки и практика внедрения МСФО в учетную систему Украины. Исследовано состояние готовности отечественных субъектов хозяйствования к применению МСФО. Проанализированы основные причины, препятствующие активному применению МСФО отечественными субъектами хозяйствования.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, национальные положения бухгалтерского учета, концептуальная основа финансовой отчетности, профессиональное суждение, пользователи финансовой отчетности.

Bolbotenko I.V. PRECONDITIONS AND PRACTICE IMPLEMENTATION IFRS TO THE ACCOUNTING SYSTEM UKRAINE

The preconditions and practical implementation of IFRS in the accounting system of Ukraine. The state of readiness of local entities to IFRS. The basic reasons preventing the active use of IFRS by domestic entities.

Keywords: International Financial Reporting Standards, national accounting standards, financial reporting framework, judgment, users of financial statements.

Постановка проблеми. Сьогодні все частіше лунають заклики про необхідність прийняття глобальних стандартів звітності, які б забезпечували фінансову прозорість компаній та дозволяли уникнути повторення кризових явищ на світовому ринку. В якості таких стандартів пропонуються Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ), які отримують все більше розповсюдження у всьому світі та є обов'язковими для застосування державами – членами Європейського Союзу відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради ЄС. Динаміка розповсюдження міжнародних стандартів дозволяє при-

пустити, що найближчим часом звітність, складена за МСФЗ, буде прийматися на головних біржах світу без будь-яких обмежень. Незважаючи на наявність окремих недоліків, загальне прийняття міжнародних стандартів виступає реальною перспективою розвитку світової економіки.

Ураховуючи світові тенденції, Україна розпочала процес реформування облікової системи, обумовлений євроінтеграційними прагненнями країни. Так, загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [1], прийнятою в 2004 р. як один з першочергових